

Kristberg

Besiktning av kalkmåleri 2015-04-16
Gunnar Nordanskog & Eva Ringborg

Sakristian, sammanfattning

Smärre sprickor och bom i putsen gör att måleriet behöver en översyn, men behovet är inte akut. Södra väggens målning är svårtad, kanske har en elradiator tidigare varit placerad där. Måleriet har också skador i form av bortfall och skrapmärken efter att föremål har stött emot väggen. Det är mycket angeläget att sakristian inrättas så att ytterligare skador förebyggs. Ett förslag till ommöblering lämnas nedan.

Beskrivning av kalkmåleriet

Långhuset i Kristberg domineras av trätakets målningar från 1728 av Anders Wikström. I sakristian finns dock bevarat senmedeltida måleri på putsen. Det har varit övermålat, men återupptäcktes och framtogs vid kyrkans renovering år 1950. Ytterligare måleri upptäcktes då kring ingången från långhuset till sakristian, men det överkalkades efter att ha fotograferats (se bild nedan). Målningarna har enligt Åke Nisbeth sina närmaste motsvarigheter i Tjällmo och Brunneby kyrkor, och torde kunna dateras till omkring 1470.

Långhusets norra vägg mot sakristian under restaureringen. Foto: ÖLM 1950

På sakristians östvagg återges S:t Erasmus martyrium (en liggande biskopsfigur får sina tarmar utdragna). Måleri och puts är i gott skick.

S:t Erasmus martyrium

På södra väggen finns måleri på ömse sidor om dörröppningen. Till vänster (i öster) syns en soldat med ett gissel i ena handen och ett rep i den andra. Bakom honom anas ett liggande kors och en hand på den nedre korsarmen. Motivet torde vara Golgatavandringen. Målningen har mejselspår efter framtagningen, men även en del skador som kan vara yngre skrapskador. Ett hoppfällbart skötbord står nedanför målningen.

Till höger (väster) om dörröppningen avbildas en kvinna och en man som ringer varsin klocka i en klockstapel. Målningen är i gott skick, men den är dold bakom ett säkerhetsskåp och utrymmet mellan skåpet och målningen nyttjas för förvaring, vilket är olämpligt.

Soldat med Jesus på väg till Golgata

Ringarna i Kristberg, efter konserveringen.
Foto ÖLM 1950

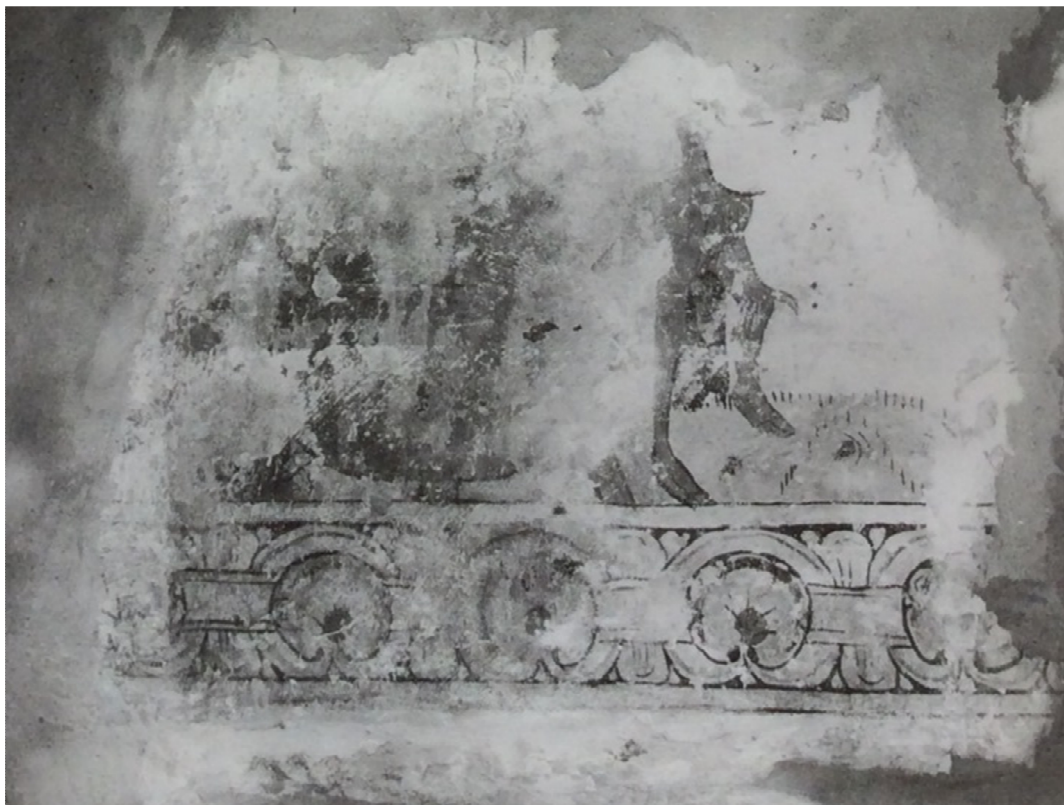

Nuläge. Detalj av kvinnan.

På sakristians västra vägg finns en fragmentarisk scen med bland annat en djävul. Måleriet har skrapskador. En strykbräda förvaras mellan säkerhetsskåpet och väggen, vilket är mycket olämpligt. Se vidare nedan, förslag till ommöblering av sakristian.

Sakristians västvägg, del av djävulsfigur. Bården av blommor som syns nedanför figuren har troligen löpt som en bröstning runt hela sakristian.

Sakristians västvägg efter konservering. Foto ÖLM 1950

Detalj av färgbortfall vid djävulsfiguren

Förslag till ommöblering av sakristian

Sakristian är rymlig, men samtidigt svärmöblerad genom sin långsmala form och på grund av att det är olämpligt att sätta upp hyllor på de medeltida väggarna. Som det är ordnat nu löper dock målningarna en stor risk att skadas ytterligare, främst därför att säkerhetsskåpets placering lockar till att pula in saker mellan skåp och vägg. En genomtänkt möblering är av största vikt, här nedan följer några förslag som kan diskuteras vidare med antikvarie och en snickare.

Säkerhetsskåpet bör flyttas till sakristians nordvästra vägg, där det finns gott om utrymme bredvid textilmöbeln. Ingenting bör förvaras löst invid kalkmålningarna, utan strykbrädan och skötbordet med mera bör flyttas ut från sakristian, alternativt placeras i en specialbyggd förvaring.

Bårtäcket är upprullat på en stor papprulle som förvaras liggande eller stående, utan någon fast placering. En ställning bör byggas vid sakristians nordöstra vägg, vilket torde underlätta hanteringen av bårtäcket. Även andra långa och skrymmande saker skulle kunna placeras i ett sådant ställ, såsom rullen som nu står bakom säkerhetsskåpet.

Vidare är ett par av de skulpturer löst placerade i sakristian, som tidigare har varit upphängda i kyrkans södra korsarm. Dessa bör flyttas tillbaka till sin plats och ges en säkrare fastsättning genom stiftets stöldsäkringsprojekt.

Övrigt

Altaruppsatsens förgyllning flagar på ett par ställen och behöver ses över av konservator.
Kontakta gärna stiftsantikvarien för rådgivning.

Besiktningsdatum 2015-04-16

Foto Gunnar Nordanskog där inget annat anges.

Rapport sammanställd av Gunnar Nordanskog 2015-04-27

Granskad av Eva Ringborg

Källor

Peterson, Sten 2003: Kalkmåleriinventering, Linköpings stift.

Nisbeth, Åke 2013 (omarbetad upplaga): *Kristbergs kyrka*. Linköpings stifts kyrkobeskrivningskommitté.

Östergötlands museum, topografiska arkivet Kristbergs kyrka. Foton av Lindell 1950.

Kristberg

Besiktning av kalkmåleri 2015-04-16
Gunnar Nordanskog & Eva Ringborg

Sakristian, sammanfattning

Smärre sprickor och bom i putsen gör att måleriet behöver en översyn, men behovet är inte akut. Södra väggens målning är svärtad, kanske har en elradiator tidigare varit placerad där. Måleriet har också skador i form av bortfall och skrapmärken efter att föremål har stött emot väggen. Det är mycket angeläget att sakristian inrättas så att ytterligare skador förebyggs. Ett förslag till ommöblering lämnas nedan.

Beskrivning av kalkmåleriet

Långhuset i Kristberg domineras av trätakets målningar från 1728 av Anders Wikström. I sakristian finns dock bevarat senmedeltida måleri på putsen. Det har varit övermålat, men återupptäcktes och framtogs vid kyrkans renovering år 1950. Ytterligare måleri upptäcktes då kring ingången från långhuset till sakristian, men det överkalkades efter att ha fotograferats (se bild nedan). Målningarna har enligt Åke Nisbeth sina närmaste motsvarigheter i Tjällmo och Brunneby kyrkor, och torde kunna dateras till omkring 1470.

Långhusets norra vägg mot sakristian under restaureringen. Foto: ÖLM 1950

På sakristians östvagg återges S:t Erasmus martyrium (en liggande biskopsfigur får sina tarmar utdragna). Måleri och puts är i gott skick.

S:t Erasmus martyrium

På södra väggen finns måleri på ömse sidor om dörröppningen. Till vänster (i öster) syns en soldat med ett gissel i ena handen och ett rep i den andra. Bakom honom anas ett liggande kors och en hand på den nedre korsarmen. Motivet torde vara Golgatavandringen. Målningen har mejselspår efter framtagningen, men även en del skador som kan vara yngre skrapskador. Ett hoppfällbart skötbord står nedanför målningen.

Till höger (väster) om dörröppningen avbildas en kvinna och en man som ringer varsin klocka i en klockstapel. Målningen är i gott skick, men den är dold bakom ett säkerhetsskåp och utrymmet mellan skåpet och målningen nyttjas för förvaring, vilket är olämpligt.

Soldat med Jesus på väg till Golgata

Ringarna i Kristberg, efter konserveringen.
Foto ÖLM 1950

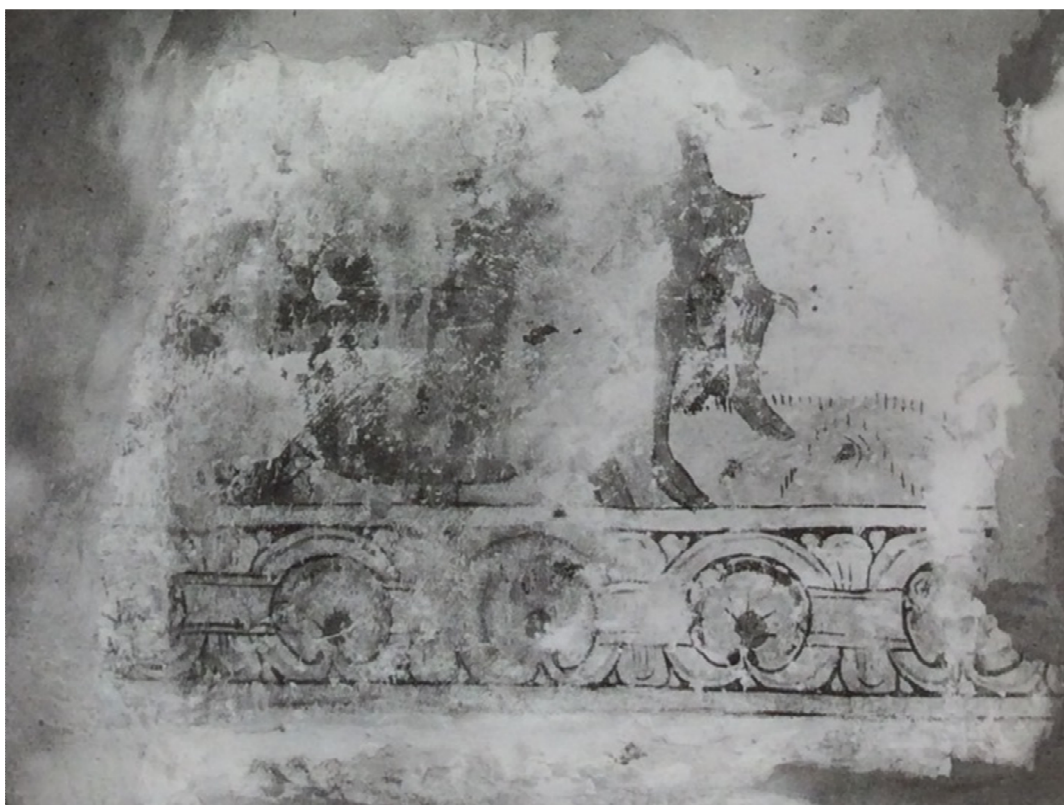

Nuläge. Detalj av kvinnan.

På sakristians västra vägg finns en fragmentarisk scen med bland annat en djävul. Måleriet har skrapskador. En strykbräda förvaras mellan säkerhetsskåpet och väggen, vilket är mycket olämpligt. Se vidare nedan, förslag till ommöblering av sakristian.

Sakristians västvägg, del av djävulsfigur. Bården av blommor som syns nedanför figuren har troligen löpt som en bröstning runt hela sakristian.

Sakristians västvägg efter konservering. Foto ÖLM 1950

Detalj av färgbortfall vid djävulsfiguren

Förslag till ommöblering av sakristian

Sakristian är rymlig, men samtidigt svärmöblerad genom sin långsmala form och på grund av att det är olämpligt att sätta upp hyllor på de medeltida väggarna. Som det är ordnat nu löper dock målningarna en stor risk att skadas ytterligare, främst därför att säkerhetsskåpets placering lockar till att pula in saker mellan skåp och vägg. En genomtänkt möblering är av största vikt, här nedan följer några förslag som kan diskuteras vidare med antikvarie och en snickare.

Säkerhetsskåpet bör flyttas till sakristians nordvästra vägg, där det finns gott om utrymme bredvid textilmöbeln. Ingenting bör förvaras löst invid kalkmålningarna, utan strykbrädan och skötbordet med mera bör flyttas ut från sakristian, alternativt placeras i en specialbyggd förvaring.

Bårtäcket är upprullat på en stor papprulle som förvaras liggande eller stående, utan någon fast placering. En ställning bör byggas vid sakristians nordöstra vägg, vilket torde underlätta hanteringen av bårtäcket. Även andra långa och skrymmande saker skulle kunna placeras i ett sådant ställ, såsom rullen som nu står bakom säkerhetsskåpet.

Vidare är ett par av de skulpturer löst placerade i sakristian, som tidigare har varit upphängda i kyrkans södra korsarm. Dessa bör flyttas tillbaka till sin plats och ges en säkrare fastsättning genom stiftets stöldsäkringsprojekt.

Övrigt

Altaruppsatsens förgyllning flagar på ett par ställen och behöver ses över av konservator.
Kontakta gärna stiftsantikvarien för rådgivning.

Besiktningsdatum 2015-04-16

Foto Gunnar Nordanskog där inget annat anges.

Rapport sammanställd av Gunnar Nordanskog 2015-04-27

Granskad av Eva Ringborg

Källor

Peterson, Sten 2003: Kalkmåleriinventering, Linköpings stift.

Nisbeth, Åke 2013 (omarbetad upplaga): *Kristbergs kyrka*. Linköpings stifts kyrkobeskrivningskommitté.

Östergötlands museum, topografiska arkivet Kristbergs kyrka. Foton av Lindell 1950.